

Enhancing Exuberance

פורים תשע"ח

וקבלו קיט

קימו 2

1 מוצא אפינה - 5 פוסטים

ונראה לומר בזה, כי אצל או"ה יתכן ששמחים על נצחון או הצלחה, ואוכלים ושותים, וכזה נגמר הענין. אמנם אצל ישראל קדושים כשנעשה לנו נס וישועה מן השמים, מתקנים לנו חכמינו פעולות ומעשים שנעשה בגלל ישועה זו, לדורות, להוסיף חיזוק וכו' בקיום התורה והמצוות, שהם עיקר תועלת הנס. ומעשים אלה הם שמקדשים את גוף האדם ומקרבים אותו לבוראו ית"ש. והמגילה נכתבה ונקראה, לפרסם ניסי ישועתו ית"ש, ולפרסם תוצאות הנס, שתקנו לנו מקרא מגילה ושאר מצות פורים, בזמניהם, ככל פרטיהם ודקדוקיהם, ולפרסם שעי"נ פורים חזרו ישראל וקבלו עליהם התורה הרבה יותר ברצון ובאהבה מבמעמד הר סיני, וכל אלה הם עיקר תכלית הנס. וע"כ כולי עלמא מודי דעד היכן קוראין את המגילה, עד סופו, כי שם מתפרסם עיקר תכלית הנס, קבלת התורה באהבה לכל הָעוֹרוֹת.

* "אמר רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת משמיה דרב, כשם שמשנכנס אב ממעמין בשמחה כך משנכנס אדר מרבין בשמחה" (תענית דף כט.), וברש"י (שם) כתב "ימי ניסים היו לישראל פורים ופסח".

מבואר מדברי רש"י שמשנכנס אדר אין הכונה על ענין שמחה בחודש אדר, אלא מכניסת אדר מתחילה השמחה ונמשכת היא לחודש ניסן, ואילו לא היתה הכונה אלא לשמחה בחודש אדר בלבד הוה ליה למימר בחודש אדר מרבין בשמחה.

אמנם ענין כריכת אדר וניסן - פורים ופסח בכריכה אחת צריך ביאור מה ענינו, ומה קשר יש בין הדברים הללו, וגם משמע קצת שענין שמחת הפסח יונקת את כוחה מכה שמחת הפורים, והאיק אפשר כן והרי זמן הפסח קדם טובא לזמן הפורים.

3 Purim - Removing The Mask - R. J. Bernstein

The verse in the *Megillah* describes Haman's plans for annihilating the Jewish People as follows:

לְהַשְׁמִיר לְהַרְגוֹ וְלַאֲבֹד אֶת כָּל הַיְהוּדִים... וּשְׁלֹלֵם לְבוֹם.

To destroy, murder, and eradicate all of the Jews...and to plunder their possessions.³

In order to understand the connotation of these multiple terms, the Vilna Gaon prefaces by noting that, in the broadest sense, man's existence is comprised of four component parts:

- His body
- His physical life-force, known as *nefesh*
- His spiritual soul, known as *neshamah*
- His possessions

Haman's plan had four aspects to it because his goal was to annihilate all four of these elements within the Jewish People:

- **להשמיר**—to destroy: the term *shmad* refers to spiritual destruction, relating to the area of *neshamah*. With the destruction of the Jewish People, their spiritual endeavors would likewise cease.
- **להרוג**—to murder: this refers to physically killing them and terminating their *nefesh* life-force.

4

Once we appreciate the full extent of Haman's plan for our destruction, we then come to appreciate that our celebration over his failure should likewise reflect these four areas—and indeed it does. Each of the mitzvos of Purim celebrates the miracle that occurred concerning that particular area:

- **Megillah reading** corresponds to Haman's plan to destroy our spirituality, which derives from following the Torah; the Sages instituted a Torah reading that recounts the miracle of Purim.
- **Feasting** corresponds to his plan to destroy our physical bodies; we have a feast that indulges and promotes our physical existence.
- **Rejoicing** corresponding to his plan to murder us. There is a mitzvah to rejoice, and the happier a person is, the more alive he is; hence the greatest way to express Haman's failure to kill us is through rejoicing.
- **Gifts** correspond to Haman's wish to remove the notion of Jewish ownership. We celebrate his failure, by expressing our ownership of our possessions in the most productive and meaningful way—by gifting them to friends and those who are in need: *mishlo'ach manos* and *matanos le'evyonim*.

נועם שיה

קע

5

גדר המצוה על גישתה ועבודתה ומעשיה מנות ומתנות לאבינוים

הנה מה שתלה הרמב"ם את שלשת מצות הפורים ביום, שהרי כתב: "להיות יום שמחה ומשתה ומשלוח מנות לריעים ומתנות לאבינוים" צריך דקדוק, דלכאורה בשאר מצות שיש בהם מעשה ותלויות בזמן, כגון מצה ולולב, לא כתב "להיות יום אכילת מצה ויום נטילת לולב", אלא המצוה היא מעשה האכילה והנטילה, אלא שזמן הקיום הוא ביום המחויב, ומאי שנא במצות הפורים שתלה את חיוב המצוה ביום, לומר שהחיוב הוא שיהיה יום משתה יום משלוח מנות ויום מתנות לאבינוים, מה שלא מצינו בשאר מצות התלויות בזמן.

- **לאבד**—to eradicate: Even after having killed them, Haman further wished to remove any trace of their physical existence, so that no remnant would remain of them—in any form.⁴
- **ושללם לבו**—and to plunder their possessions: Their assets would be possessed by others and absorbed into the ownership of the general populace. This was so that their name would disappear completely and would not even remain as "the former owners of these possessions."

נראה דס"ל להרמב"ם דיסוד החיוב של מצות המשתה משלוח מנות ומתנות לאביונים נובע מחיוב השמחה שיש ביום זה, דחיוב השמחה בפורים שאני מחיוב השמחה דשאר המועדים, דחיוב השמחה דשאר מועדים הוא חיוב על האדם לדאוג שהוא עצמו יהיה שמח, וזה ע"י שיאכל בשר וישתה יין, ורק מי שיש לו אשה ובנים מחויב לדאוג גם לשמחתן. אבל חיוב השמחה בפורים אינו שהוא עצמו יהיה שמח, אלא החיוב הוא שיהיה יום שמחה, וכמו שכתב "להיות יום שמחה"

וכו'. ונתחלק החיוב לשלשה אופנים, לעצמו שיהיה שמח באכילה ושתיה, ולשלוח סעודה לרעהו שיהיה ג"כ שמח, ולשמח לב עניים במתנות לאביונים, והכל בכלל החיוב "להיות יום שמחה", וזהו שכתב הרמב"ם: "להיות יום שמחה ומשתה ומשלוח מנות לריעים ומתנות לאביונים".

והדברים מפורשים ברמב"ם להלן (ה"ז) גבי חיוב מתנות לאביונים, שכתב וז"ל: מוטב לאדם להרבות במתנות אביונים מלהרבות בסעודתו ובשלוח מנחה לרעיו, שאין שם שמחה גדולה ומפוארה אלא לשמח לב עניים ויתומים ואלמנות וגרים, שהמשמח לב האמללים האלו דומה לשכינה, שנאמר להחיות רוח שפלים ולהחיות לב נדכאים, עכ"ל. וממה שכתב "שאינן שם שמחה גדולה ומפוארה אלא לשמח לב עניים" מבואר דעיקר חובת היום הוא שיהיה שם שמחה גדולה ומפוארה, ומתנות לאביונים היא השמחה הגדולה ביותר, דאל"כ מאי אכפת לי שאין לך שמחה גדולה וכו' הא מ"מ מצות סעודה ומשלוח מנות יש כאן, ומוכח מכל זה דמצות השמחה היא שיהיה שם שמחה גדולה ומפוארה באותו היום, ולו שהאדם עצמו יהיה שמח.

ובזה נראה לפרש מה שנקט הרמב"ם גבי משלוח מנות לישנא דמשוכח ויכל המרבה לשלוח לריעים משוכח", דהנה כבר נתבאר בכמה מקומות (שיח ערב מועד סימן י' בחיוב שתיה בסוכה, ובספור יצ"מ בפסחים סימן יד אות ב), דלישנא דמשוכח אינו חומרא בעלמא, דלשון זה דמשוכח לא נאמר ברמב"ם על חומרות וחששות, אלא הוא מורה על ענין אחר, והיינו במצוה שלא נאמר בה שיעור וגבול למעלה, אבל כל שמוסיף בה הרי ההוספה נעשית לחלק מקיום המצוה. וכמו שמצינו לשון זה גבי

אין בזה שיעור. וא"כ ה"ה הכא דעיקר המצוה היא "להיות יום שמחה", ושמחה זו אין לה שיעור, אלא שקבעו שיעור למטה של שתי מנות לרעהו, אבל כל שמוסיף הוי בכלל עיקר החיוב דשמחה, ואין זה רק תוספת וחומרא.

9 **מבואר** שאי אפשר לתקן ימי משתה ושמחה, בלא שיהיו בהם "משלוח מנות איש לרעהו ומתנות לאביונים". והיינו, שכן דרך שמחתם של ישראל, לשמוח עם רעים ידידים וחברים, ובה מתבטאת השמחה בפועל, רק באהבת וקירוב רעים.

שאי אפשר לו לאדם להסתגר בביתו, ולשמוח לבדו בלא שיתוף שום איש. כי יסודה של השמחה היא פתיחת הלב להתחברות עם ישראל, והפירוד והבדידות היפך השמחה הם.

ונמצא לפי זה שכל תקנת פסוק זה תקנה אחת היא, "ימי משתה ושמחה - עלי ידי - משלח מנות איש לרעהו ומתנות לאביונים".

שמחת פורים מורכבת משני עניינים

והנה כשאנו מתבוננים בשמחת פורים רואים אנו שהיא מורכבת משני עניינים, ענין אחד הוא "קבלת התורה", שהרי על הפסוק "קיימו וקיבלו היהודים עליהם ועל זרעם", דורשת הגמרא (שבת פ"ה א'): "הדור קבלוה בימי אחשורוש דכתיב קימו וקבלו היהודים קיימו מה שקיבלו כבר", שהיה קבלת התורה באהבה. והענין השני שמצינו בפורים, זה הענינים של "בין אדם לחבירו" שיש בפורים, "משלוח מנות" ו"מתנות לאביונים". אלו הם הדברים שבולטים בפורים - קבלת התורה ודגש גדול על 'בין אדם לחבירו'.

פרשת "ואלה המשפטים" נאמרה במעמד הר סיני

הרא"מ - הובא בשפתי חכמים - אומר דבר נורא. אכן, כל התורה כולה נאמרה למשה רבנו בארבעים יום בהר סיני, אבל פרשת "ואלה המשפטים" נאמרה לעיני כל ישראל בקולות וברקים כמו עשרת הדיברות, שהרי יש גדר מיוחד לעשרת הדיברות, שהם נאמרו במעמד כל ישראל, עם כל ה"מעמד הר סיני" עם ה"קולות וברקים", ובמעמד הזה נאמרה גם פרשת "ואלה המשפטים", זה ה"ו" שמוסיף על ענין ראשון. ומכיוון שפרשת "ואלה המשפטים", עוסקת רובה ככולה בתורת "בין אדם לחבירו". הרי שקיים חיבור ושייכות בין קבלת התורה לתורת "בין אדם לחבירו". ואותו ענין קיים גם בפורים, יש בו את קבלת התורה, ויש בו גם דגש גדול על 'בין אדם לחבירו' - משלוח מנות ומתנות לאביונים.

מה ההדגשה על 'בין אדם לחבירו' בפורים?

והדברים צריכים ביאור, מדוע, אכן, זה הולך ביחד? מדוע קבלת התורה ומעמד הר סיני הייתה יחד עם פרשת "ואלה המשפטים". גם את ענין פורים צריך להבין, מדוע מתנות לאביונים ומשלוח מנות תופסים כזה מקום חשוב בפורים? מה זה נוגע לפורים? וכל זה צריך ביאור גדול.

בדברי הרמב"ם מבואר כי חלק משמחת מצוה היא לשמח את העניים

הרמב"ם בהלכות חגיגה (פ"ב ה"ד) כותב כך: "כשיזבח אדם שלמי חגיגה ושלמי שמחה לא יהיה אוכל הוא ובניו ואשתו בלבד וידמה שיעשה מצוה גמורה, אלא חייב לשמח העניים והאמללים שנאמר והלוי והגר והיתום והאלמנה, מאכיל וכל ומשקן כפי עשרו, ומי שאכל זבחיו ולא שמח אלו עמו עליו נאמר זבחיכם כלחם אונים להם כל אוכליו יטמאו כי לחמם לנפשם". הרי

שחלק בלתי נפרד מהעניין ומהמצווה של שלמי שמחה הוא, שצריך להאכיל ליתומים, לאלמנות, ללוי לגר ולאומללים, ובלא זה אין זה נחשב לו לשלמי שמחה - "כי לחמם לנפשם".

כיוצא בזה כותב הרמב"ם בהלכות יום טוב (פ"ו ה"ח): "כיצד, הקטנים נותן להם קליות ואגוזים ומגדנות, והנשים קונה להן בגדים ותכשיטין נאים כפי ממונן, והאנשים אוכלין בשר ושותין יין שאין שמחה אלא בבשר ואין שמחה אלא ביין, וכשהוא אוכל ושותה חייב להאכיל לגר ליתום ולאלמנה עם שאר העניים האומללים, אבל מי שנועל דלתות חצרו ואוכל ושותה הוא ובניו ואשתו ואינו מאכיל ומשקה לעניים ולמרי נפש אין זו שמחת מצוה אלא שמחת כריסין, ועל אלו נאמר זבחיכם כלחם אונים להם כל אוכליו יטמאו כי לחמם לנפשם, ושמחת כזו קלון היא להם שנאמר וזריתי פרש על פניכם פרש חגיכם". גם כאן כותב הרמב"ם שלשמח את העניים הוא חלק מעצם שמחת יו"ט, ובלא שמשמח את העניים אין שום משמעות לשמחה שלו, אלא אדרבה שמחה זו קלון היא.

"שהמשמה לב האומללים האלו דומה לשכינה"

יותר מזה כותב הרמב"ם בהלכות מגילה (פ"ב ה"ז): "מוטב לאדם להרבות במתנות לאבינונים מלהרבות בסעודתו ובשלוח מנות לרעיו, שאין שם שמחה גדולה ומפוארה אלא לשמח לב עניים ויתומים ואלמנות וגרים, שהמשמה לב האומללים האלו דומה לשכינה שנאמר להחיות רוח שפלים ולהחיות לב נדכאים". אדם שיש לו סכום מוגבל של כסף להוצאות פורים, איך יחלק אותו? אומר הרמב"ם: את עיקר הכסף שיש לך תוציא על מתנות לאבינונים, יותר ממה שאתה מוציא הוצאות על הסעודה שלך ויותר אפילו ממשלוח מנות, ומוסיף הרמב"ם דבר נורא: "שהמשמה לב האומללים האלו דומה לשכינה" - אילולא מקרא כתוב אי אפשר לאומרו, "דומה לשכינה", כביכול, דומה הוא לקב"ה.

* ולכאורה מה זה שייך לפורים? וכי בפורים יש דין להיות דומה לשכינה? בפורים אנחנו שמחים על הנסים שהקב"ה עשה אתנו. כי הנה המן רצה להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים, והקב"ה הצילם ע"י נסים גדולים נסתרים וחשובים, זה לכאורה עניינו של יום הפורים. ואם כן, מה עניין 'דומה לשכינה' שייך לפורים?

עניינו של יום הפורים להיות "דומה לשכינה"

ומבואר גדר נורא במצוות הפורים, שעניינו של יום הפורים הוא להיות "דומה לשכינה". ביום הכיפורים אנחנו דומים למלאכי השרת, ובפורים העניין

הוא להיות דומה לשכינה. וכדי להבין את דברי הרמב"ם נראה להביא את דבריו בסוף הלכות לולב (פ"ח ה"ט): "השמחה שישמח אדם בעשיית המצוה ובאהבת האל שצוה בהן, עבודה גדולה היא, וכל המונע עצמו משמחה זו ראוי להפרע ממנו שנאמר תחת אשר לא עבדת את ה' אלהיך בשמחה ובטוב לבב".

שמחה - מצב שאדם עושה את הדבר שהוא נברא בשבילו

על דברי הרמב"ם האלו כותב המגיד משנה: "דברי רבינו מבוארים בכ"מ בגמרא ובבבמה מדליקין (שבת ל"ג) אמרו ושבתאי אני את השמחה זו שמחה של מצוה. ועיקר הדבר הוא שאין ראוי לו לאדם לעשות המצות מצד שהן חובה עליו והוא מוכה ואנוס בעשייתן אלא חייב לעשותן והוא שמח בעשייתן ויעשה הטוב מצד שהוא טוב ויבחר באמת מצד שהוא אמת ויקל בעיניו טרחו ויבין כי לכך נוצר לשמש את קונו וכשהוא עושה מה שנברא בשבילו ישמח ויגיל וכו' אבל השמחה בעשיית המצות ובלמידת התורה והחכמה היא השמחה האמיתית". מבואר בדברי המגיד משנה שמחה מגיעה לאדם כשהוא עושה את הדבר שהוא נברא בשבילו. זוהי הגדרת השמחה.

בן אדם יש לו צד אלוקי וצד בהמי

והנה איתא בגמרא (חגיגה ט"ז א'): "ששה דברים נאמרו בבני אדם שלשה כמלאכי השרת שלשה כבהמה שלשה כמלאכי השרת יש להם דעת כמלאכי השרת ומהלכין בקומה זקופה כמלאכי השרת ומספרים בלשון הקדש כמלאכי השרת שלשה כבהמה אוכלין ושותין כבהמה ופרין ורביין כבהמה ומוציאין רעי כבהמה". מבואר, שבן אדם יש לו צד אלוקי ויש לו צד בהמי, שלשת הדברים שבהם הוא דומה למלאכי השרת זה הנשמה שלו, ושלשת הדברים שדומה בהם לבהמה, זה הגוף שלו. אדם הוא הרכבה של נשמה וגוף, הנשמה של האדם היא אלוקית, חלק אלוק ממעל, ואילו גופו - שייך לבהמיות.

הנשמה - טבעה ודרכה להיטיב

* ובגמרא בברכות (י"א) כתוב: "מה הקדוש ברוך הוא זן את כל העולם כלו אף נשמה זנה את כל הגוף". שהרי הכלל הוא שמדרך הטוב להטיב, וכל מה שהקב"ה ברא את העולם, זה - "עולם חסד יבנה", בגלל שהטוב דרכו להיטיב,

והמהות האלוקית זה מהות של נתינה. כל מה שאנחנו משיגים ממצאות הבורא בעולם זה את "עולם חסד יבנה", את הנתינה של הקב"ה, יותר מזה אנחנו לא משיגים, אין לנו שום השגה בבורא - "לית מחשבה תפיסא ביה", וכמו שהרמח"ל מגדיר שה' ברא עולם וברא אדם שיוכל להעניק לו מטובו

וליהנות מזיו שכינתו, ושיהיה קרוב אליו. ובזה דומה הנשמה לקב"ה, "מה הקב"ה זן את כל העולם אף הנשמה זנה את כל הגוף", אף הנשמה - מטבעה - היא אלוקית, כולה נתינה; היא זנה, מפרנסת, מכלכלת ומחיה את כל הגוף, ובזה היא דומה לבוראה, בזה היא חלק אלוק.

הגוף - טבעו ודרכו - לעצמו

אבל חלק הגוף של האדם הוא בדיק להיפך, הגוף - עפר מהאדמה, חומר, דואג לעצמו, רוצה את עצמו. המשותף לכל הנבראים בעולם - כל הבעלי חיים - הוא, שכל אחד דואג לעצמו; החיות, הרמשים, השקצים והחרקים, כל מה שיש להם זה 'לעצמם'. האדם - לעומתם - קיבל דעת להשתמש בהם, לשלוט בהם ולהוציא מהם דברים. אבל הם - הכל לעצמם. זוהי טבעה של הבריאה כולה, הכל בנוי על זה שכל אחד דואג לעצמו ומקיים את עצמו ויש בזה את הענין של קיום המין, שכל מין דואג למין שלו, וכל בעל חיים יודע להגן ולשמור על עצמו, זה הדבר המשותף לכל הנבראים הלא-אנושיים בעולם.

אצל האדם מתרחשת מלחמה נוראית בין כוח ה'נותן' - הנשמה, לכח ה'לעצמו' - הגוף

האדם - גופו, נברא עפר מן האדמה - כמו כל בעלי החיים, ומצד זה, יש לו - כמותם - את הטבע הזה שהוא אוהב את עצמו ודואג לעצמו, זה מה שקורא הרמב"ם: "שמחת כריסו" - "לחמם לנפשם". ומצד שני יש לו נשמה אלוקית שטבעה ודרכה להיטיב. יוצא אפוא, שיש מלחמה נוראית בין הנשמה לגוף, הנשמה שהיא אלוקית - דומה לקב"ה, וכדברי הגמרא בברכות - "מה הקב"ה זן את כל העולם אף הנשמה זנה את כל הגוף", הרי שכל קיומה ועניינה הוא רק בשביל אחרים, שהרי אינה צריכה כלום לעצמה. ומצד שני יש לאדם חלק של גוף, שזה הוא בדיק להיפך, "לחמם לנפשם", "שמחת כריסו", זהו הגוף. ושני ההפכים האלו נמצאים ביצירה אחת שנקראת אדם. זה מושך לכאן וזה מושך לכאן, וכשמתנהלת מלחמה כזו - איך אפשר להיות שמח?

שמחה - כשהגוף מקבל את מהלך הנשמה

את הכתוב (תהלים צז, יא): "אור זרוע לצדיק ולישרי לב שמחה", מסבירים המפרשים: מוחו של האדם הוא משכן הנשמה, ואילו הלב הוא משכן הרצונות של האדם, תאוותיו, חשקיו ותשוקותיו. הלב מייצג את הגוף, את ה'לעצמו', השכל - לעומת זאת - מייצג את הנשמה, את ה'לזולתו', זה מושך לכאן וזה מושך לכאן. "לישרי לב" - היינו, כשהלב מתיישר עם השכל, כשהלב מקבל את המהלך של השכל, כשגם הוא יודע להפנות את עצמו לזולתו, כשהיה לו לב טוב, כדברי ר' אלעזר (אבות פ"ב מ"ט): "איזוהי דרך ישרה שידבק בה האדם... רבי אלעזר אומר לב טוב", אזי כל חלקי האדם הולכים במהלך אחד, או אז מתקיים בו 'לישרי לב שמחה'.

* וזה ביאור דברי המגיד משנה שהגדיר לנו, שכשאדם עושה את מה שהוא נברא בשבילו, הוא שמח. והאדם הרי נברא בשביל להיות דומה לקב"ה, "מה הוא אף אתה". ואז יוכל האדם להידבק בשכינה, ולהיות קשור לקב"ה, ולהיות דבוק בה' יתברך, שהרי "האדם לא נברא אלא להתענג על ה' ולהנות מזיו שכינתו" (מס"ג), ובשביל להתענג על ה' ולהנות מזיו שכינתו - שזה תכלית הבריאה - הוא חייב להיות במהלך של "הוזה דומה לר", שהרי אם יהיה ההיפך מהשכינה לא יוכל להידבק בשכינה, ו"הוזה דומה לר" הוא להיות במצב של 'נותן' - "מה הקב"ה זן את העולם אף הנשמה זנה את הגוף".

* לכן בכל המקומות שיש דין שמחה, כותב הרמב"ם שמדיני השמחה הוא שאדם צריך להיות 'נותן'; לדאוג לאחרים, לשמח אומללים, יתומים, מסכנים, אלמנות, גרים ומרי נפש, מפני שזה חלק מהשמחה - "ולישרי לב שמחה", ובלא זה אי אפשר להגיע לשמחה.

בפורים השמחה זה עצם המצוה

ידוע בשם מרן הגר"ז מבריסק זצ"ל [כך מובא בשמו בספר עמק ברכה] שאמר שבכל המצוות, השמחה היא תנאי במצוות של היום, אבל בפורים השמחה זה עצם המצוה. והביאור הוא כנ"ל, בפורים הייתה קבלת התורה באהבה, בלי כפייה, היהודים מצד עצמם רצו ללכת בדרכי ה', הם רצו מצד עצמם להיות דומים לו, לא באופן של "כפה עליהם הר כגיגית", אלא באופן של אהבה, ולכן זאת היא השמחה הגדולה ביותר שיכולה להיות. אבל שמחה זו לא תהיה שלמה, אם לא יתלווה לזה הענין של "מתנות לאבינונים ומשלוח מנות איש לרעהו", מפני שכאמור, שמחה - זה כשהלב והשכל מתחברים ביחד, כשהגוף והנשמה צועדים על אותו דרך, שאז האדם כולו הוא בגדר 'דומה לשכינה', ואז יכול הוא להגיע לשמחה אמיתית.

18 והנה במהלך ישראל בהמשך בנייתה של כנסת ישראל כבר היו דברים אשר זכו להם ישראל מכח מעשים שלהם, יגיעה שלהם, והיא קבלת התורה, שבאה אחר הכנה של מ"ט ימים, שהכינו עצמם לכוון מקום לבלבם לקליטת התורה, והאף אומנם, שביחס למתנת התורה שקיבלו ישראל עדיין אין הכנתם מספקת לקבוע שזכו לתורה ביחס מתאים ליגיעתם, ואשר על כן לא הוזכר אלא פעם אחת לשון שמחה בחג השבועות, אבל מכל מקום כבר יש בזה גדר מסויים של שמחה.

ברם בחג הסוכות כבר נאמר שלוש לשונות של שמחה, והענין בזה הוא, ששמחת חג הסוכות באה אחר יום הכיפורים יום שניתנו בו לוחות שניות, קבלתה זו של תורה, נעשתה כבר ביגיעה עצמית מרובה של ישראל, שלא כתב השם יתברך אלא אחר שנפסלו הלוחות על ידי משה רבינו - "פסל לך שני לוחות אבנים" (שמות לד, א), ובכאן כבר נתחדשה שמחה יותר שלימה, מפאת קנין יותר שלם שנעשה בכאן בעצם התורה, וקרא הכתוב (שיר השירים ג, יא) לקבלת תורה זו "יום חתונתו" של ישראל עם הקדוש ברוך הוא ומתוך זה עלה ובא "יום שמחת לבו" שהוא בנין המשכן, שהחול בנינו אחר קבלת לוחות שניות, ביום הראשון דחג הסוכות כמבואר בפירושו הגר"א (שיר השירים א, ד), וזאת היא שלמות השמחה דחג הסוכות, ששילש הכתוב לשונות השמחה בו.

19 שלימות השמחה - השלמת קבלת התורה דפורים מכח ישראל

* אמנם עדיין יש לומר דעל אף יגיעת ההכנה שנעשתה על ידי ישראל בהכנות מקום לקליטתה של תורה, מכל מקום עצם נתינתה של תורה - הכתיבה

על הלוחות, נעשתה עדיין בגדר מתנה - מתנת ד', ועדיין יש צורך חסרון מה בשלמות הקנינים העצמיים, ועדיין יש בכאן פגם מסוים בשלמותה של השמחה, אמנם כל זה עד שבאו ימי הפורים, דאז נעשתה קבלה מחודשת של תורה באהבה וברצון, וכבר ביארנו במקום אחר*, שגדר קבלת התורה של פורים, היתה כל כולה על ידי ישראל, מעשה קנין גמור מצדם, וההתקשרות של תורה זו אל הקדוש ברוך הוא, באה כולה מכוחם של ישראל וכדאמרו ז"ל (מגילה דף ז) "קיימו וקיבלו, קיימו למעלה מה שקיבלו למטה", היינו דהקבלה מלמטה היתה מושלמת כל כך שקבלה זו שלהם למטה היא שקיבלה קיום דלמעלה מכח עוצם שלמותה, ואין לך שמחה גדולה יותר מדבר הנקנה כל כולו בקנינים עצמיים מושלמים.

The Jews confirmed and undertook upon themselves (Esther 9:27) — קימו וקבלו היהודים

The Gemara (Shabbos 88a) says that at the time of Matan Torah on Har Sinai, Hashem uprooted the great mountain and covered the Jewish people like an upside-down barrel and said, "If you accept the Torah, fine, but if not, there will be your grave." R' Acha bar Yaakov asks, it seems that the Jews were coerced into accepting the Torah (and therefore should not be held accountable if they fail to uphold it). The Gemara answers that they willingly accepted it again in the days of Achashverosh, as the pasuk (Esther 9:27) says, The Jews confirmed and undertook upon themselves. This means that in the days of Achashverosh they confirmed that which they had already undertaken in the days of Moshe. Rashi explains that this was due to their love of Hashem for making the great nes (miracle) of Purim.

ענין חיוב ריבוי השמחה מכניסת חודש אדר, שלא מצאנו לשון זה דריבוי אלא בכאן, דשלמות הקנינים הן הנה הגורמים לריבוי השמחה, לגודל שלמות השמחה בזה, דפשוט דגדר מרבין בשמחה דאמרו כאן ז"ל, אינה רק ריבוי שמחה בכמות, אלא הכונה לריבוי שמחה באיכות, דשמחה זו שלמות השמחה יש בה, מכח שלימות קנינה.

וכך הוא באופן מיוחד בפורים, שמצד כל הענינים של הנסים וכל ההתבוננות על מה שעבר עליהם, הבינו את הנהגת ה' בבריאת הבינו מה זה להיות עם ה', הבינו שהקב"ה נמצא אתם, שהם שייכים לקב"ה. ואז הם הגיעו לשמחה אמיתית של אהבה, לא של כפייה, ואהבה עניינה, לרצות מצד עצמו ללכת בדרכי ה' ולקיים את מצוותיו, וכדברי המגיד משנה: שלא יעשה את המצוות כמו שהוא אנוס ומוכרח, אלא יבין שזוהי האמת. וככה זה צריך להיות. וכשהוא מגיע למצב שבשבילו הוא נברא, אז ישמח שמחה אמיתית. זה גדר שמחת פורים, קבלת התורה מאהבה דוקא, יחד עם הענין שהגוף משלים עם הנשמה, וכולו הולך במהלך אחד, של להיות 'דומה לשכינה'.

שהעגל רוצה לזנוק הפרה רוצה להניק, כי תכליתו של האדם לא לקבל מהעולם אלא לתת ולהשפיע, וזוהי צורת האדם שנברא כצלב. ועל כן עיקר הדביקות בה' הוא בהליכה בדרכי החסד והרחמים, שבוה הוא מביא את צורת צלם אלוקים שבו לידי תכליתו ותיקונו.

א / מודע לבניה

אין לשון שמחה בפסח - מעלות בלא עמל

הנה בשלשת הרגלים הרי נתחייבנו בענין השמחה, אמנם בחג הפסח עצמו לא הוזכר בתורה כלל לשון שמחה, וכבר עמדו בזה בדעת זקנים מבעלי התוספות (ויקרא כג, לט), ואמרו שכיון שפסח הוא חג האביב, ואז הוא זמן תחילת גידול התבואה ואין עדיין מקום לאדם לשמוח בזה כיון שאינו יודע מה יעלה בגורלה של אותה תבואה, וכמוכן שהדברים טעונים ביאור.

* ופשוט שכונת הראשונים בזה לענין האביב הרוחני שנקבע בו חג הפסח, והוא שחג הפסח הרי נקבע בצאת ישראל ממצרים, ועדיין היו בתחילת דרכם ותחילת פריחתם וגידולם, ואין הדברים ברורים כלל האיך יפול בהם דבר, ואף על פי שזכו ביציאתם ממצרים למדרגות רמות ונישאות, מכל מקום מדרגות אלו לא היו משלהם מכח קנינים העצמי אלא מדרגות אלו היו מתנת חיים שנמסר להם על ידי הקדוש ברוך הוא, כדי לפתוח להם הפתח להישירם אל

הדרך הנכונה אשר ילכו בה, ואין שייך בזה ענין שמחה כלל, כי אין שמחה לאדם אלא במה שהשיג על ידי עמלו ויגיעתו העצמית, שאז קונה הדברים בקנין גמור בנפשו, וזאת היא אשר גורמת לשמחה פנימית, אבל מתנת חיים אינה גורמת אלא לשמחה חיצונית אשר אין היא בגדר שמחה ראויה ואמיתית, וזהו גדר מה דכתיב "יגיע כפיך כי תאכל אשריך וטוב לך" (תהלים קכח, ב), ואמרו ז"ל (ברכות דף ה) "גדול הנהגה מיגיעו וכיו", כי עיקר יסוד ההנאה היא הנאה הבאה מכח יגיע כפים, העבודה העצמית.

והנה פשוט דהגעה זו שהגיעו ישראל לשלמות זו של עשייתם העצמית. ולריבוי השלם של השמחה, סופו נעוץ בתחילתו, והוא דהפתח שנפתח שממנו נתרחבה ונתגדלה קבלתם של ישראל ושלמות עשייתם. פשיטא דפתח זה יציאת מצרים הוא, והאף אומנם שמבחינתם של ישראל לא היה בזה אלא פתח בגדר חודו של מחט, מכל מקום הרחיבו ישראל פתח זה עד לאין ערך ושיעור, ואם כן השתא בזמן הפורים נתקיים שטרם של ישראל שחתמוהו ביציאת מצרים, והשתא נחתם בחותם אמת של הקדוש ברוך הוא, וכלשון הכתוב במגילה (אסתר ט, ט) "דברי שלום ואמת", ונצטרפה שמחת הפורים עם שמחת הפסח - שמחת יציאת מצרים לאחד, וזהו משנכנס אדר מרבים בשמחה מתחילת אדר עד ימי הפורים שהכל ענין אחד, ובוה נשלם המעגל שתחילתו יציאת מצרים, וסופו ימי הפורים, ופורים ופסח זה בזה נגעו, ונתחברו

הנה בפורים קיבלו ישראל את התורה מאהבה, והנה קבלת תורה צריכה להיות אחדות של כל ישראל כאחד, כדכתיב קודם קבלת התורה (שמות יט, ב) "ויחן שם ישראל נגד ההר", ופירש רש"י "כאיש אחד בלב אחד". ועל כרחק דגם בימי מרדכי ואסתר, התאחדו כל ישראל כאחד, מכח הגזירה והנס שנעשה על זה, ועל ידי זה אופשרה קבלת תורה מחדשת, ואפשר אם כן שזאת היא יסודה של מצות משלוח מנות ומתנות לאביונים, להרבות אהבה ואחוה בין אדם לחברו, משום שמכא אחדות ישראל נעשתה קבלת התורה דפורים, ואם כן ענין כאיש אחד בלב אחד הוא מענינא דיומא דפורים.

שיחות הגר"ש פינקוס זצ"ל

שמחת הפורים היא ההתחדשות

והנה עומק הענין של פורים הוא כוח ההתחדשות, והוא מקור השמחה המיוחד של הזמן. עם ישראל חטאו בכל מיני חטאים, ונענשו בכל צורות העונשים. ובהיותם כשורשן חטאו בהשתתפות בסעודתו של אחשורוש, ומפני שנהנו מסעודתו של אותו רשע נגזירה עליהם גזירה נוראה, "להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים".

צריך להבין שהגזירה נחתמה בשמים ובכ"ד של מעלה נפסק שאין זכות קיום לעם ישראל. אין זה עוד כשלון, שמגיע עליו עונש. בהשתתפותם בסעודת אחשורוש והאפשרות ליהנות בין רשעים, היא התנתקות מהקשר אל הי"ת אל הקדושה, וח"ו קבעו עצמם כחלק מן הרשעים, ע"ז נגזרה עליה, ונחתמה מיתה של השמדה לכלל ישראל.

* הנס של פורים הוא תחיית המתים. אין כאן כשלון המצריך ומאפשר תיקון, שהרי הקלקול חייב כליה. המשך הקיום של כלל ישראל היה חידוש בכחינת "ועם נברא יהלל קה". החידוש הוא בריאה מחדש. עם ישראל חדש, וממילא מתן תורה חדש, והיינו "קיימו וקיבלו", קיימו מה שקיבלו כבר. הכוח העצום של ההתחדשות הפורצת גבולות ושוברת מוסכמות, נתגלתה ונתבררה בנס של פורים.

משמגיע החודש אשר נהפך מיגון לשמחה, ממתה לחיים, פורצת ומתרכה השמחה לאין גבול. משנכנס אדר ובהגיע ימי הפורים, שמח כלל ישראל את שמחת ההתחדשות.

עבודתנו בחודש אדר - להתחיל מבראשית

על פי דברינו אלו מבואר, היות הפורים בסוף ובתכלית השנה. פסח הוא המועד של היציאה מטומאת מצרים והנקיון מעבודה זרה שבה, וההשפעה על עם ישראל. הספירה עד מתן תורה, מרוממת ומקדשת את ישראל לדרגה

של מקבלי התורה. בראש השנה מגיעים ליראה מתוך דין, וכיום הכיפורים לטהרת העוונות, ומהם לדביקות של סוכות. בימי החושך של החורף והמשיכה ליוון והנפילה בהתיוונות נוקקו לנו של תנוכה שיאיר את חשכת הגלות.

אכן השיא של השנה, שבסופה, באחרית שנה כשנדמה שמגיעים למצב של יאוש, יש כוח מיוחד של התחדשות, המעורר מחדש את החיים. למרות כל הסיבות, למרות הסכיכה והשפעתה, למרות הקביעות בחולשה וירידה, מסוגל כל אדם, ובמיוחד בן ישיבה, "להתחיל מבראשית", לברוא בעצמו אדם אחר, לחדש בעצמו מתן תורה. האפשרות של תחיית המתים הרוחנית, היא השמחה הגדולה של החודש וימי הפורים.

רמו לדבר הוא מול חודש אדר - דגים. כח מיוחד יש בדג שהוא פרה ורבה. לעת סיום השנה, כשנדמה לאדם שנגמרים חייו, מגיע חודש אדר ובו כח התחיה וההתחדשות, והחידוש הוא הגורם של השמחה מעין מה שכתוב "לוינתן זה יצרת לשחק בו".

נגד ההרגשה של עייפות המובילה למיתה, מגיעה ההתחדשות של התורה ומעוררת שמחת חיים תקוה למציאות חדשה. "כקטן שנולד" תחיה רוחנית חדשה.

מצינו בארון של הלוחות, שהיה מזהב מעצי שיטים. מבית ומחוץ היא של זהב, אבל בעצמותו וכאמצעותו היה של עץ, מעלתו של העץ על הזהב, בהיותו ממין הצומח. הדומם יכול להתלות, אבל מעלת הצומח שאף אם יעקרו את העץ, נותרו שורשיו בתוך האדמה, ובכוחם לגדול ולצמוח ולהעלות עץ חדש.

קדושת התורה שיש בה *מעלת הצומח והריבוי, החידושים שבתורה, השמחה של התעוררות מחדש. לכן השעשוע של הקב"ה, והשעשוע של כלל ישראל היא התורה. בה, ורק בה, יש את הכח של בריאה ויצירה, את הנס של לידה מחדש.

* מעלת הפורים, נסגולת החודש של אדר, היא ההתחדשות והתחיה הרוחנית. כל השמחה הגדולה הפורצת מכל גבולות החיים, היא שמחת ההתחדשות.

לאחר כל המעלות הרוחניות של כל המועדות, מגיעים ימי הפורים. מצות היום של שכרות "עד דלא ידע", נועדה להקנות לאדם את ההכרה שבכל מצב, שייכת התחדשות והתעוררות. בכל מצוות התורה, בתורה ובתפילה, באמונה ובהבנת ההשגחה, בכל הקנינים הרוחניים שייכת התחדשות. זוהי העבודה המיוחדת של פורים, ואסור לאדם לאבדה. חובה עלינו לעבוד היטב בכדי להשיג את סגולת הימים ולהתחדש.

עבודת ימי הפורים
2603

תכלית הניסים - לעורר את האדם מתרדמת ההרגל

כדי לבאר את ענין ריבוי השמחה בחודש אדר; נקדים את דבריו של רבינו יונה בברכות (כא, א מדפי ה"ק), בביאור דברי הגמרא בסנהדרין (מב, א): אמר ר' אחא בר חנינא א"ר אסי א"ר יוחנן כל המברך על חודש בזמנו כאילו מקבל פני שכינה, כתיב הכא (שמות יב, ב) "החודש הזה" וכתוב התם (שם טו, ב) "זה אילי ואנוהו".

Rote Mitzvos The Prophet Yeshayahu protests this, when he says, "Their fear of Me was like a human command performed by rote."⁶ Yeshayahu's protest is not just over the fact that people perform mitzvos by rote. He says, "Their fear of Me." He is talking about their *yiras Shamayim!* Even a person's fear of Heaven can be by rote. It can be out of habit, without thought.

Our perception of Hashem, of the siddur and the Chumash, is that of a five-year-old-child. This is indeed "those who are far." It is serving Hashem from a distance of thirty years, from the time we first came to know Him. Only someone who "recently drew close to Hashem," who just now renewed himself, is among "those who are close."

Here are some more examples: Every Shabbos we recite the Nishmas prayer. If we would pay careful attention to the words we are saying, we would be filled with inner excitement.

The Chafetz Chaim once asked someone if he noticed that in the Hatov veHameitiv blessing of Birkas HaMazon, we are asking for no less than fifteen different things.

Are we aware of what we are saying? It goes like this: "May He bestow upon us forever, for grace (1), for kindness (2) and for mercy (3), for relief (4), rescue (5) and success (6), blessing (7) - the word *berachah* stems from the word *berreichah*, "pool," denoting abundance) and salvation (8), consolation (9), subsistence (10) and livelihood (11 - even if a person has a subsistence, he does not necessarily have the means for his own livelihood), and mercy (12) and life (13) and peace (14), and everything good (15). And may He never cause us to lack any goodness."

Did we notice all these requests? If not, it's because we got into the habit of reciting Birkas HaMazon when we were still in preschool.

33

האית דרך "דעת" - חכמת הבנין

כשמתקרבים ימי הפורים, מרגישים אנו איזו קרן אור מאירה לתוכנו - אולי נזכה לשמחה. מדוע איננו זוכים לשמחה כל ימות השנה? האם הפורים יגאל אותנו מהרגשת המועקה בה אנו חיים? הרי אנו רואים, מידי שנה בשנה, כשעוברים ימי הפורים, הרגשת השמחה והמועקה מוסיפה לחלחל בנו כבעבר, ואולי ביתר שאת, מפני שצפינו לזכות לשמחה והשמחה מאתנו והלאה!

עלינו לדעת, שאדם זוכה לשמחה כשהיינו בנויים! אם היינו מנסים לחיות יום אחד חיים בנויים - היינו מרגישים ששמחה אמיתית, לא שמחה דמיונית, ממלאת כל רמ"ח אברינו. אילו זכינו יום אחד להתפלל תפילה שלמה, בלי דילוגים, מתוך התעוררות גדולה, אח"כ היינו לומדים הלכות בערנות, אח"כ אוכלים, בלי הרגשת התפרקות, מברכים על המזון בכוונה, לומדים סדר שלם בעיון, מתפללים מנחה בהתעוררות, לומדים סדר שלם בקיאות, לומדים מוסר בהתפעלות הנפש, מתפללים מעריב בכוונה, שוב אוכלים בלי התפרקות, מברכים על המזון בכוונה, וממשיכים ללמוד בהתמדה עד שהולכים לישן - אין שום ספק שהיינו מרגישים כיצד נבנינו באותו יום, בלי שעור, והרגשת שמחה אמיתית עמוקה היתה ממלאת כל הוויתנו. זהו כחו של בנין.

* ומעתה נבין היטב עד כמה חשובה היא השמחה בעבודת השי"ת, כי כאמור השמחה פותחת את הראש ואת הלב, ומאפשרת להאדם לעבוד את ה' בכל כוחות הגוף והנפש, ומשיג דוגות אחרות לגמרי."

וביאר רבינו יונה:

כאילו מקבל פני שכינה, מפני שהקב"ה אע"פ שאינו נראה לעין, נראה הוא על ידי גבורותיו ונפלאותיו, כענין שנאמר "אכן אתה אל מסתתר אלוקי ישראל מושיע" (ישעיה מה, טו), כלומר, אע"פ שאתה מסתתר, אתה הוא אלוקי ישראל שעשית עמם כמה נפלאות, ואתה מושיע בכל עת ובכל שעה, ועל ידי השועתך רואים אותך בני אדם ואתה מתגלה להם ומכיריח אותך. וגם כן בכאן על ידי מה שמחדש החדשים הוא מתגלה לבני אדם, והוא כאילו מקבילין פניו.

רבינו יונה מלמד אותנו מבט חדש על ענין הניסים והנפלאות שהקב"ה עושה לכלל ישראל.

29

הבריא כולה צועקת ומעידה על בוראה. אם מתבוננים אפילו מעט, רואים בבריאה חכמה עצומה והטבה בלי גבול, אלא שכח ההרגל מקהה את החושים של האדם, עד כדי כך שהוא יכול לראות את הדברים הגדולים ביותר, שהיו צריכים לעשות אצלו מהפיכה ממש, ואעפ"כ הם לא עושים בו שום רושם!

אבל בשעה שנעשה איזשהו חידוש הכי קטן, שמעורר קצת את האדם להתבוננות, מיד הוא מסוגל לראות מתוך כך את הקב"ה! ואפילו ההתחדשות של הלבנה, למרות שזה מחזור קבוע ומתוכנן מראש, מ"מ עצם השינוי שהלבנה התמעטה והלכה עד שנעלמה ואז נולדה מחדש, כבר יש בכוחו לעורר את האדם להתבונן ולראות מתוך כך את יד ה' בחוש.

ולפי"ז - עורך מורינו הסבא מקלם - כי לא רק המברך על החודש בזמנו יחשב כמקבל פני שכינה, אלא גם כל אדם המעורר את עצמו להתבוננות, כגון ע"י אמירת פסוקי דזמרה במתינות, או בלימוד המוסר בהתבוננות והתרגשות, ומוציא את עצמו מהמלומדה, שההרגל, מההסתכלות השטחית, הרי בזה הוא יכול לרומם את עצמו לראות את הקב"ה בכל דבר ודבר, וא"כ אין לך מקבל פני שכינה יותר מזה."

30

עכ"פ נמצינו למדים שכל התבוננות הכי קטנה שהאדם מתבונן בתפילה, בברכת המזון, וכגון שאומר את הדברים בנחת ובשימת לב והזן את העולם כולו... בטובו... בחן... זה כבר יוציא אותו מהשיגרה, מההרגל, ויפתח לו את העינים להתחיל להבין ולחוש את גדולתו וחכמתו וחסדו של הקב"ה. אנחנו מוקפים בדברים גדולים מאד מאד,

עבודת פורים - לתת ולשתוק קעה ר' נח

שאפשר, אדם צריך להשתדל להיות דומה לקב"ה בפרט הזה, להשתדל להיות כמה שיותר "נותן" ומיטיב לאחרים, וכמה שפחות "לוקח". לכן המשמח לב יתומים ואלמנות, זהו עיקר שמחת פורים. זו השמחה המפוארת לפני ה', כשאדם נותן לאלה הזקוקים לעזרה, ולא כשהוא מקבל.

וכיון שהנתינה לעניים היא חלק משמחת הפורים, צריך לקיים אותה בשמחה, כי זוהי חלק מהשמחה שלנו. חלק מהשמחה שלנו צריך להיות, שאנו זוכים לשמח אחרים, וזה חוץ ממה שצדקה תמיד צריך לתת בשמחה. יש על זה לאו מפורש בתורה, שלא לתת צדקה ברוע לב. "נתן נתן לו, ולא ירע לבבך בתתך לו" (דברים טו, ט). שלא יצטער כשהוא נותן צדקה, אלא ישמח. אבל בפורים יש גם את שמחת הפורים. זהו חלק משמחת הפורים, לשמח את האביונים ומרי הנפש.

ובאמת, זהו ענין גדול וחשוב לא רק בפורים, אלא בכל יום טוב; לא רק לשמוח בעצמו, אלא לשמח גם את העניים. התורה הרי מצוה עלינו,

שמחה, עקירת הטבע

ההלכה של שמחת פורים, נוגעת גם אלינו. גם במדרגותנו, הייבים לראות עדי כמה שאפשר את הקב"ה ולעקור את שפת הטבע משפתינו, אם נשמע מה שפינו מדבר נווכה עד כמה מסוכנים הם הדיבורים: פלוני אשם, וענין פלוני אשם. וכדי לתקן הדבר צריך לדקדק בכל תג ותג של פעולה וכו'. ודאי שהייבים לחשב כל דבר שהוא בגדר השתדלות, אבל לא לדמות כאילו הפעולות פועלות מאומה, אלא רק הקב"ה המנחה הכל, הוא שמנחה גם ענין זה שכל כך הרבה מדקדקים בו. אסור להשאיר ידיעה זו בתורת ידיעה של שכל גרידא, אלא "להיות" ולכלכל את כל משפטיו לאורה של הידיעה. כי אז היו פוסקים כל המענות שיש

בין אדם לחבירו, ואין אפילו הוה אמינא של קושיא מדוע פלוני מצליח יותר ממני, ולא מפני שיש לי להסבר מדוע פלוני מצליח, אלא מפני שיש לי למדריגה כי איני צריך ואיני רוצה להבין מדוע זה כך, כי הכל נתון בידי ותבדך, ואני איני אלא כלי שהקב"ה יעשה כרצונו.

בין אם תצאו לעולם, ובין לא תצאו, תמצאו כמה עגמת נפש וצער יש בין האנשים, ועליכם לדעת כי כל זה בא להם מפני שלא השרישו את מידת השמחה בעצמם. עתה הוא זמן השפעה של שמחה. שאפשר להתעלות בה על ידי הכרת הטוב לכל החסדים שאנו מקבלים ולהתבונן כיצד עלולים אנו להיראות אילמלי כל החסדים שהקב"ה עושה עמנו, שכבר לאחר אלפים שנות גלות עדיין אנו הנוכעים מעצמנו תורה ויראת שמים (הגם שבשאר ימות השנה הייבים להתבונן ולדאוג מדוע לא השיגו יותר). כפורים הייבים להתבונן כמה שכן זכינו להשיג בענין של "השלמת הגוף עם הנשמה". ולהתבונן כי אנו הם בחירי הקב"ה, אשר בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו, והוציא אותנו מרפש העמים, וכל מה שעדיין לא זכינו אינו חסרון ח"ו בשורש הקדוש שכנו אלא בבעל דבר המסית אותנו, ונגדו הייבים אנו לפעול. לאחר התבוננות זו קתמלא האדם בשמחה.

35, אין שכינה שורה לא מתוך עצבות וכו' אלא מתוך דבר שמחה של מצוה" (שבת דף ל' ע"ב). מתוך כלל זה, למדנו שאין ענינה של שמחה הרגשה בעלמא, אלא מצב מיוחד, המקיף את כל האדם, מצב שהעומד בו זוכה למדריגה מיוחדת.

והסבר הענין, כי המפתח להיכל השמחה, הוא הבטחון. ובה כמידה שהוא סומך ובוטח על הקב"ה, הרי הוא מסיר מעצמו את הדאגות המסרידות אותו, וחש את עצמו משוחרר מלהזדקק להם. ובמצב זה מחשבתו פנויה כדי לשוב ולעסוק בעבודתו.

כמו כן ענינה של שמחת פורים הוא הבטחון בהקב"ה, הכא על ידי התבוננות בקריאת המגילה במעשי ד' ובניסיו, וממנה הוא בא להשריש בעצמו כי כל המעשים הנעשים עתה בעולם, אינם אלא בהשגחתו, מתוך כך הוא בוטח בהקב"ה, מסיר מעצמו כל דאגה, ובא לידי שמחה. ומפני זה אמרו שיום הפורים הוא היום הגדול ביותר, כי מדריגת השמחה היא המדריגה הגדולה ביותר, המביאה להשראת השכינה.

המידות מעמדות מלראות

אלא שגם לאחר ההתבוננות בנסים שבמגילת אסתר, עדיין מעוכב האדם מלהגיע לשמחה כל זמן שלא תיקן את מידותיו. ודבר זה למדנו מתוך הנס של פורים עצמו.

כאשר יעצה ורש להמן לתלות את מרדכי על העץ, איתא במדרש (הובא בילקוט רמז תתנ"ז), "אמר רבי אלעזר א"ר יהושע בן לוי,

שלוש מאות ושישים אחמשה בעלי עצה היו לו לאותו רשע, ולא היו יודעים עצה כורש אשתו. אמרה לו, אם יהודי הוא, אם תפילה לכבשו, כבר עלו חנניה מישאל ועזריה, תשליכה לגוב אריא, כבר עלה דניאל מתוכו, תאסרהו בבית האסורים, כבר יצא יוסף מתוכו, אם במדבר תגלהו, במדבר פרו ורבו, ואם תנקר עיניו, רבים המית שמשון אחרי כן, אלא ותלהו על העץ". הרי שגם לאחר שראתה את השגחת הקב"ה, ואיך שמציל את עמו על ידי כמה מיני נסים, ועם חכמתה הרבה שהיתה גדולה יותר משס"ה בעלי עצה, לא הועיל לה הדבר, ובחשבון של שמות, יעצה לתלות את מרדכי, מאחר שבאופן הזה, עדיין לא ראתה את נס הקב"ה.

כיוצא בזה, מצאנו גם בגורלו של המן, שעמד וחישב באיזה זמן להשמיד את ישראל, ועיין במדרש (אסתר רבה ז', י"ג) באריכות שידע את כל מאורעות ישראל, וכל הנסים שהיה להם, עד שבחר בחודש אדר, שהיה לפי דעתו חודש שבו לא אירע לישראל דבר שמחה.

כורש כך המן, שניהם ידעו מהשגחת הקב"ה על ישראל, אלא שמידותיהם הרעות סימאו את עיניהם לבלי לראות הדבר נכונה, ולהתחכם על השגחת הקב"ה בחשבונות של שמות.

נמצינו למדים כי אי אפשר לזכות לשמחת פורים אלא על ידי התבוננות בנסים המורים על השגחה, לאחר שבירת המידות, באופן שענינו יפקחו לראות את מה שניתן לראות כמגילת אסתר. וכשיתחזק האדם בשבירת מידותיו, ממילא יזכה ויראה את ישועת ד'.

ח תיבות פורים שלום

אורך ימים אשביעיהו ואראהו בישועתי. זהו ענין חנוכה ופורים שבהם נתנו חז"ל את כח הבטחון להאיר לישראל את חשכת הגלות המר, שהינני ירגיש שאפילו במצבים הגרועים ביותר בתוך סומאותם תמיד הקב"ה נמצא ושוכן עמו, כי הקב"ה אוהב נשמה יהודית ועמו אנכי בצרה.

זהו ענין משנכנס אדר מרבין בשמחה. גודל מעלת השמחה שיהודי שמח בחלקו, שמרוצה מהנהגת הבורא ומאמין שכל מה דעביד רחמנא לטב עביד, הוא בכלל ברוך הגבר אשר יבטח בה, שמתגן שמרגיש כי עמו אנכי בצרה סמוך לבו בטוח בה, והיה ת' מבטחו. וזה התפקיד של חדש אדר ופורים, שיהודי ישריש בלבו את הבטחון בה, שאפילו במצב כזה שכבר נכתב ונתחם בטבעת המלך גזירה נוראה כזו, הרי בכת הבטחון של מרדכי אשר נתעצם בבטחונו שלא יכרע ולא ישתחוה, הבקיע את רוע הגזרה ונהפוך הוא אשר ישלטו היהודים המה בשונאיהם. ומשנכנס אדר מרבין בשמחה, בשמחה

שנובעת מן האמונה שכל מה דעביד רחמנא לטב עביד.

ובי ענין משנכנס אדר מרבין בשמחה, שלא מצינו כמותו בשאר חגים וחגים שענינם מתחיל כבר מ"ת. דהנה איתא מהרה"ק מרוזין זי"ע שפורים עוד יותר גבוה מיום הכפורים, כדאיתא בתקו"ז שיוהכ"פ נקרא יום כ"פורים, וקטן נתלה בגדול. וכשם שמצינו ביום הכפורים עשרת ימי

הטעם שחודש זה נקרא "אדר" כתב החידושי הר"מ זצ"ל "אדר" - ע"ש מה שאמרו חז"ל במדרש ריש תרומה "עשו לי קיטון ואדור ביניכם". ע"כ, וראוי להבין במה ניכרת השראת השכינה במיוחד בחודש אדר.

תשובה כ"ש שלפני פורים צריכים עשרת ימי הכנה. וזה ענין משנכנס אדר מרבין בשמחה. כי הארת פורים מתחלת כבר מ"א אדר. כדאיתא בעבודת ישראל הוא המגילה נקראת ב"א וכו', שמים י"א כבר נמשכים ההארות של פורים והמגילה נקראת בעולמות העליונים. ובהכנה לזה יש עשרת ימי שמחה משנכנס אדר בהם מתחילה עבודת ההכנה להארת הפורים הגדולה.

R. Tatz

So we see that Haman, Amalek and what Purim means all begin in the Garden at the very beginning of the human experience. It is man's own action which brings Amalek into existence, and it is to be our actions which must vanquish him ultimately. On Purim we read the Megillah of Esther, that scroll which represents the hiddenness of Hashem's management of the world. The very word "Esther" means "hidden"; when the gemara asks "Where is Esther's name found in the Torah?" it answers: "From the verse 'Va'anochi hastir astir panai... - And I shall surely hide My face...'"

And it is just because of this hiddenness that we can and must exert ourselves to reveal the Divine hand. When the Jews at the time of Purim were faced with events which could easily have been perceived as mere coincidence and yet chose to see that Hand within those events, that was a deep and real acceptance of Torah. At Sinai, Torah was obvious, no effort was needed to perceive the Divine, and in a sense the human role was secondary. At Purim the Divine was far from obvious, and that is why the Jewish people's acceptance of Hashem's rule then was, in the same sense, more meaningful.

Amalek's defeat at the time of Moshe and Yehoshua was great, but Haman's defeat at the time of Esther was greater. To see the light when it is overpowering is not difficult; to cause the light to shine when darkness seems overpowering is heroic. Purim is the time of masks; Hashem has gone into hiding in Jewish history, He has donned a mask. But He is not distant; if one is distant he does not need a mask to avoid being identified, the distance achieves that. No, a mask is necessary when one is very close and yet wishes to remain hidden.

* The world is His mask; nature hides His Presence. But this same world, this same nature, needs only to be peeled back to reveal its Source. The ordeal is doubt; all may appear coincidental, and the Amalek ideology may be found in the culture of today - nothing has absolute meaning or value, all is accident. The mask is heavy and convincing. But that should not deter us from our function, the function of revealing the Reality behind the mask.

שיחה יג. ביאור מרת השמחה ודרך קנייתת

קבו ר' א"ר

לא מחשבותי מחשבותיהם, וכיון שעשו בני" פעולה קטנה של מצוה אף בתוך החושך והאפילה, פעולה זו הורחה להם את כל ישועתם לנצח, עד שוכו לאורו הגדול והקדוש של פורים, ובה זוכו ביותר מש"כ בספר סוד ישרים (אות ו') במעם השם "פורים" שהוא מלשון פירורים עיי"ש, והיינו כי מנס פורים נתגלה שהש"ת מקבץ כל הפעולות הקטנות והעצומות ביותר שבנו ישראל עושים לפניו, שהם כבחי פירורים, ומעלה אותם אצלו ומראה להם איד שפועלים דברים נפלאים על ידם, והיו ענין "שמחת פורים" - שמחה עם הפירורים, בראותנו גודל אהבת ה' אלינו שמעריך ומחשיב ומחבב כל פעולה קטנה שלנו.

קמח ר' זמון באר החיים

ההעצה להיות בשמחה היא להכיר עד כמה חשובה עבודתו בשמים, ואף אם

לדעתו עבודתו פגומה ולוקה בתפר

(פרשת תצוה שנת תר"פ) במעשה דמאילת אסתר, דהנה אמרו חז"ל (גיטין נז:) "מבני בניו של המן למדו תורה בבני ברק", והיא פליאה עצומה, איך זכה אותו רשע אכזרי וצורר היהודים לשכר גדול כזה שיצאו מצאצאיו תנאים ואמוראים העוסקים בתורת ה' בקדושה ובטהרה, ומבאר על פי דברי המדרש (אסתר"ר פרשה ה') "בשעה שהעביר המן את מרדכי רכוב על סוס המלך ברחוב העיר, אותו רשע מה היה אומר (תהלים ל, ז-ח) 'ואני אמרתי בשלוי בל אמוט לעולם, ה' ברצונך העמדת להררי עוז הסתרת פניך הייתי נבהל', היינו שבאותה שעה נפלה בלבו מחשבה טובה שיש מנהיג לבירה

והודה שהכל מהש"ת, ובזה נתעוררו בו חלקי הטוב שהיו טמונים בקרבו, ונתפרד הרע מעצמותיו, ועל כן עברה הזוהמא מצאצאיו אחר גלגול אחד ויצאו ממנו מרביצי תורה וצדיקים ומסתברא שלא

"ומזה לימוד לכל אדם, אף כשהוא במצב רע גורא מאד רח"ל, אל יקטן

בעיניו שום הגה ודיבור ואפילו מחשבה טובה, אף שאין בכוחו להישאר על דרך טוב, מכל מקום לתחזק עוד היום, ויהיה לו לתועלת עצומה מאד, שאין הפה יכול לדבר והלב לחשוב עד כמה מגיעים הדברים", דהא אין לך אדם מישראל שגרוע יותר מהמן, לכן בעת חושך והסתר אל יתייאש, וכגון בשעה שאין לו חשק להגות בתורה יתחזק וילמד פרק אחד או הלכה אחת, וגם זה חשוב עד מאד בעיני הש"ת, ושכרו יהיה גדול מאד, "שאין הפה יכול לדבר והלב לחשוב עד כמה מגיעים הדברים".